

Posudek vedoucí diplomové práce:

Adéla Ščurková, *Význam kaktusu peyote v každodenním životě, náboženství a umění Indiánů Huichol*, SIAS FF UK, Praha 2015, 151 s. rkp včetně příloh

Ve své diplomové práci se Adéla Ščurková zaměřila na velmi zajímavou problematiku: rozhodla se analyzovat aktuální situaci mexického etnika Huichol, proslulého specifickými uměleckými artefakty. Tyto předměty tradičně vznikaly v úzké návaznosti na náboženské obřady, v nichž hraje výraznou roli halucinogenní kaktus peyote. V současnosti je ale huicholské umění výrazně komercializováno a především příslušníci mladší generace odpovídají na poptávku po svém zboží produkcí, která již nemá s náboženskou zkušeností nic společného. Mimo to se peyote vyskytuje na velmi omezeném území, nacházejícím se mimo vlastní teritorium obývané Huicholy a dnes navíc ohroženém těžbou nerostů a dalšími formami průmyslové exploatace.

Už z tohoto stručného shrnutí je zřejmé, že se jedná o problematiku velmi komplikovanou, která otevírá mnoho otázek rezonujících i v dalších zemích třetího světa a odkazujících na problémy spojené s modernizací a neokoloniální expanzí na úkor indigenních populací stejně jako na úzkou a nejasnou hranici mezi řemeslem, uměním a kýčem, mezi kulturou tradiční a „turistickou“. Diplomátka se ale úkolu, který si vytyčila, dokázala zhostit se ctí.

Důležité je, že udržela svůj zájem v rozumných mezích: soustředila se na huicholskou uměleckou produkci, její náboženský podtext a transformaci pod vlivem komerční produkce; a také na roli různých typů duchovních specialistů v řemeslné výrobě. V rámci tohoto hlavního směru svého zájmu si pak kladla otázky další, směřující k aktuálním problémům huicholského etnika, ty mají ale v její práci jen úlohu doplňkovou. (Jakkoli je tedy například velmi stručná kapitola věnovaná snahám na ochranu „posvátného území Wirikuta“ a diplomantka se rozhodla neprovádět i rozhovory s „profesionálními aktivisty“ hájícími huicholská práva, což by samozřejmě dodalo rozměr debatám o reflexi tradiční kultury mladšími generacemi, pravda je, že detailnější rozvedení této problematiky by dále zahustilo už tak komplikovanou strukturu výkladu.)

Velký problém představovalo shromažďování informací. Sekundární literaturu se rozhodla konfrontovat s dílčím terénním výzkumem. Vzhledem k uzavřenosti huicholských komunit přitom zvolila neortodoxní strategii – zpovídání huicholských prodejců uměleckých výrobků na tržištích ve velkých mexických městech. Získala tak poznatky nečekaně rozmanité a bohaté.

Je samozřejmě nutné mít na paměti, že tito prodejci se primárně snaží „prodávat“ vedle konkrétních artefaktů i vlastní verzi svého historického příběhu a kulturní formy. Tohoto faktu si ostatně byla diplomantka vědoma, i když do jejích analýz soustavně proniká i setrvalý obdiv k tomu, co vidí jako „autentickou“ huicholskou tradici. Přesto umožnily detailní rozhovory a jejich vzájemné porovnávání vytvořit poměrně plastický obraz dnešního duchovního života Huicholů, nebo přinejmenším té jeho části, kterou lze/je výhodné sdílet s osobami zvenčí. Přestože diplomantka neměla předchozí zkušenost s podobným typem výzkumů, odvedla velmi solidní práci. Oceňuji pečlivě zpracovanou pasáž o technice výzkumu a výběru respondentů i ukázkou z rozhovoru, zařazenou jako přílohu. Pokud bude v podobné práci pokračovat, jistě si dokáže vytvořit ještě výraznější odstup od respondentů.

Celkově z rozhovorů (podepřených dostupnou sekundární literaturou – diplomantka využila široké spektrum zdrojů včetně internetových) vyplývá, že Huicholové relativně úspěšně balancují mezi snahou o zachování separace od většinové společnosti a selektivním přizpůsobováním, které jim umožňuje v rámci této společnosti přežít a zachovat to, co pokládají za skutečně důležité. To je v kontextu současného celosvětového dynamického kulturního rozvoje, respektive zanikání originálních kulturních formací velmi inspirativní zjištění. Na druhé straně ale pasáž o komerčních huicholských výrobcích, nabízených na trzích nebo zhotovovaných na zakázku, ukazuje na křehkost rovnováhy, kterou se Huicholům (snad) daří zachovávat. Cenné je i shrnutí informací o kaktusu peyote a současných formách jeho využívání.

Diplomová práce je psána kultivovaně, byť s určitými stylistickými a pravopisnými (interpunkce) nedostatky. (Nedokáží například akceptovat kolísání mezi skloňovaným počestným výrazem Huicholové a španělskou nesklonnou variantou Huicholes.) Jednotlivé kapitoly a podkapitoly na sebe logicky navazují. Použité zdroje jsou řádně citovány. Oceňuji práci s obrazovým materiálem.

Navzdory drobným výhradám tak lze konstatovat, že diplomová práce Adély Ščurkové splnila požadavky na samostatnou, na vlastním pramenném výzkumu založenou studii, která přinesla konkrétní a pro další bádání využitelné výsledky. Jednoznačně ji doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení výborně.

Praha, 15. května 2017

Doc. Markéta Křížová, Ph.D.

Středisko ibero-amerických studií FF UK